
Εκπαίδευση Ενηλίκων:
Θεωρητικές
Προσεγγίσεις και
Βιωματικές
Δραστηριότητες

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Κέντρο Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης (Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.) του **Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α.)** σας καλωσορίζει στο Πρόγραμμα Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης και συγκεκριμένα στο πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης με τίτλο **«Εκπαίδευση Ενηλίκων: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Βιωματικές Δραστηριότητες»**.

Η ανάγκη συνεχούς επιμόρφωσης και πιστοποίησης επαγγελματικών δεξιοτήτων οδήγησε το **Πρόγραμμα Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (E-Learning)** του Ε.Κ.Π.Α. στο σχεδιασμό των πρωτοποριακών αυτών Προγραμμάτων Επαγγελματικής Επιμόρφωσης και Κατάρτισης, με γνώμονα τη **διασύνδεση της θεωρητικής με την πρακτική γνώση**, αναπτύσσοντας κυρίως, την εφαρμοσμένη διάσταση των επιστημών στα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία.

Στη συνέχεια, σας παρουσιάζουμε αναλυτικά το πρόγραμμα σπουδών για το πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης: **«Εκπαίδευση Ενηλίκων: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Βιωματικές Δραστηριότητες»**, τις προϋποθέσεις συμμετοχής σας σε αυτό, καθώς και όλες τις λεπτομέρειες που πιστεύουμε ότι είναι χρήσιμες, για να έχετε μια ολοκληρωμένη εικόνα του προγράμματος.

2. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Σκοπός του προγράμματος: είναι τόσο η ενημέρωση και η απόκτηση μιας σαφούς εικόνας σχετικά με τις θεωρητικές προσεγγίσεις της Εκπαίδευσης Ενηλίκων όσο και η κατά το δυνατόν ενεργός συμμετοχή των εκπαιδευομένων, οι οποίοι θα παρακολουθήσουν το παρόν πρόγραμμα, σε βιωματικές δραστηριότητες, οι οποίες θα προσφέρουν τη δυνατότητα για σύζευξη και συνδυασμό θεωρίας και πράξης. Συγκεκριμένα θα ασχοληθούμε με τα κυρίαρχα θεωρητικά ρεύματα στην εκπαίδευση ενηλίκων και ιδιαιτέρως με τη δεσπόζουσα θεωρία της μετασχηματίζουσας μάθησης. Παράλληλα με την έκθεση των θεωρητικών προσεγγίσεων θα ασχοληθούμε με την ομάδα μάθησης, τους ρόλους που αναδύονται σε αυτήν καθώς και με τα προβλήματα που προκύπτουν κατά τις διάφορες φάσεις εξέλιξής της αλλά και με αυτά που σχετίζονται με το φύλο και την ηλικία εκπαιδευτή και εκπαιδευομένων καθώς και με την πολιτισμική ποικιλότητα και ετερογένεια της ομάδας μάθησης. Στο πλαίσιο της ομάδας θα γίνει αναφορά στην εκπαίδευση των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και στις δυνατότητες που προσφέρονται για την κοινωνική τους ενσωμάτωση. Επίσης θα πραγματευθούμε τις εκπαιδευτικές τεχνικές, οι οποίες μπορούν να εγγηθούν την ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος μέσα από τη συμμετοχή των εκπαιδευομένων σε ένα πρόγραμμα

εκπαίδευσης ενηλίκων. Θα επιχειρήσουμε να συντάξουμε ένα τέτοιο πρόγραμμα, εστιάζοντας στα προβλήματα που σχετίζονται με τη διατύπωση των σκοπών και στόχων του προγράμματος.

Φιλοδοξία του παρόντος προγράμματος είναι να συνειδητοποιήσουν οι εκπαιδευόμενοι ότι τα θέματα τα οποία θα αποτελέσουν τον πυρήνα των συζητήσεών μας σχετίζονται άμεσα με τα προβλήματα, τα οποία αντιμετωπίζουμε καθημερινά στην εκπαιδευτική πράξη και γενικότερα στη ζωή μας. Μέσα από τα ερεθίσματα, τα οποία θα προσφέρει ο εκπαιδευτής, οι εκπαιδευόμενοι με αφετηρία συγκεκριμένα διλήμματα θα δραστηριοποιήσουν τον κριτικό τους στοχασμό και θα προσπαθήσουν να απεμπλακούν από προκαταλήψεις και στερεοτυπικές παραδοχές. Τα ερεθίσματα αυτά θα προσφερθούν μέσα από έργα τέχνης, επιλεγμένες εικόνες αλλά και αποσπάσματα από την αρχαιοελληνική γραμματεία, και συγκεκριμένα το αρχαίο δράμα, που θα βοηθήσουν στην ενεργοποίηση του κριτικού στοχασμού και στην κατά το δυνατόν συμμετοχή των εκπαιδευομένων σε βιωματικές δραστηριότητες. Θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε ενσυναισθητικά συγκεκριμένα έργα τέχνης και να ερμηνεύσουμε εικόνες με απώτερο σκοπό να συζητήσουμε πάνω σε θέματα προκαταλήψεων και στερεοτυπικών παραδοχών.

Τέλος για την άσκηση των εκπαιδευομένων σε διδακτικές δεξιότητες και μορφές εργασίας θα αξιοποιηθούν ως τεχνικές άσκησης η μικροδιδασκαλία και τα μικρομαθήματα.

3. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΠΟΥ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΔΕΚΤΟΙ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΤΡΟΠΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Αίτηση συμμετοχής μπορούν να υποβάλλουν:

- ▶ απόφοιτοι Πανεπιστημίου/ΤΕΙ της ημεδαπής και της αλλοδαπής
- ▶ απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με συναφή στο αντικείμενο εργασιακή εμπειρία

Η αίτηση συμμετοχής υποβάλλεται ηλεκτρονικά, μέσω της ιστοσελίδας:

<https://elearningekpa.gr/>

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ

Τα προαπαιτούμενα για την παρακολούθηση του Προγράμματος από τους εκπαιδευόμενους είναι:

- ▶ Πρόσβαση στο Διαδίκτυο
- ▶ Κατοχή προσωπικού e-mail
- ▶ Βασικές γνώσεις χειρισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών

5. ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η διδασκαλία στα προγράμματα εξ αποστάσεως επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης του Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης του ΕΚΠΑ διεξάγεται μέσω του διαδικτύου, προσφέροντας στον εκπαιδευόμενο «*αυτονομία*», δηλαδή δυνατότητα μελέτης ανεξαρτήτως περιοριστικών παραγόντων, όπως η υποχρέωση της φυσικής του παρουσίας σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο.

Το εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος διατίθεται σταδιακά, ανά διδακτική ενότητα, μέσω ειδικά διαμορφωμένων ηλεκτρονικών τάξεων. Κατά την εξέλιξη κάθε θεματικής ενότητας αναρτώνται σε σχετικό link οι απαραίτητες για την ομαλή διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας ανακοινώσεις.

Ο εκπαιδευόμενος, αφού ολοκληρώσει τη μελέτη της εκάστοτε διδακτικής ενότητας, καλείται να υποβάλει ηλεκτρονικά, το αντίστοιχο τεστ αξιολόγησης. Τα τεστ μπορεί να περιλαμβάνουν ερωτήσεις αντιστοίχισης ορθών απαντήσεων, πολλαπλής επιλογής, αληθούς/ψευδούς δήλωσης, ή upload, όπου ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να διατυπώσει και να επισυνάψει την απάντησή του. Η θεματική ενότητα μπορεί να συνοδεύεται από τελική εργασία, η οποία διατίθεται κατά την ολοκλήρωση της θεματικής ενότητας (εφόσον το απαιτεί η φύση της θεματικής ενότητας) και αφορά το σύνολο της διδακτέας ύλης.

Παράλληλα, παρέχεται **πλήρης εκπαιδευτική υποστήριξη** δεδομένου ότι ο εκπαιδευόμενος μπορεί να απευθύνεται ηλεκτρονικά (για το διάστημα που διαρκεί το εκάστοτε μάθημα) στον ορισμένο εκπαιδευτή του, μέσω ενσωματωμένου στην πλατφόρμα ηλεκτρονικού συστήματος επικοινωνίας, για την άμεση επίλυση αποριών σχετιζόμενων με τις θεματικές ενότητες και τις ασκήσεις αξιολόγησης ή την τελική εργασία.

6. ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗΣ

Σε κάθε διδακτική ενότητα ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να επιλύει και να υποβάλλει ηλεκτρονικά το αντίστοιχο τεστ, τηρώντας το χρονοδιάγραμμα που έχει δοθεί από τον εκπαιδευτή του. Η κλίμακα βαθμολογίας κυμαίνεται από 0 έως 100%. Συνολικά, η βαθμολογία κάθε θεματικής ενότητας προκύπτει κατά το 60% από τις ασκήσεις αξιολόγησης και κατά το υπόλοιπο 40% από την τελική εργασία, η οποία εκπονείται στο τέλος του συγκεκριμένου μαθήματος και εφόσον το απαιτεί η φύση αυτού.

Η χορήγηση του **Πιστοποιητικού Εξειδικευμένης Επιμόρφωσης** πραγματοποιείται, όταν ο εκπαιδευόμενος λάβει σε όλα τα μαθήματα βαθμό μεγαλύτερο ή ίσο του 50%. Σε περίπτωση

που η συνολική βαθμολογία ενός ή περισσότερων μαθημάτων δεν ξεπερνά το 50%, ο εκπαιδευόμενος έχει τη δυνατότητα επανεξέτασης των μαθημάτων αυτών μετά την ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας του προγράμματος. Η βαθμολογία που θα συγκεντρώσει κατά τη διαδικασία επανεξέτασής του είναι και η οριστική για τα εν λόγω μαθήματα, με την προϋπόθεση ότι ξεπερνά εκείνη που συγκέντρωσε κατά την κανονική διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Σε διαφορετική περίπτωση διατηρείται η αρχική βαθμολογία.

7. ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΩΝ - ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ

Πέρα από την **επιτυχή ολοκλήρωση** του προγράμματος για τη χορήγηση του Πιστοποιητικού απαιτούνται τα εξής:

► **Συμμετοχή του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Ταυτοποίησης**

Η διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Ταυτοποίησης Εκπαιδευόμενου στοχεύει στη διασφάλιση της ποιότητας των παρεχομένων εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, εξουσιοδοτημένο στέλεχος του Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης του ΕΚΠΑ, επικοινωνεί τηλεφωνικά με ένα τυχαίο δείγμα εκπαιδευόμενων, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν συμμετείχαν στις εκπαιδευτικές διαδικασίες του προγράμματος, εάν αντιμετώπισαν προβλήματα σε σχέση με το εκπαιδευτικό υλικό, την επικοινωνία με τον ορισμένο εκπαιδευτή τους, καθώς και με τη γενικότερη μαθησιακή διαδικασία. Η τηλεφωνική επικοινωνία διεξάγεται με την ολοκλήρωση του εκάστοτε προγράμματος, ενώ η μέση χρονική διάρκειά της συγκεκριμένης διαδικασίας είναι περίπου 2-3 λεπτά.

Σε περίπτωση μη συμμετοχής του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Ταυτοποίησης, εφόσον κληθεί, ή μη ταυτοποίησής του κατά τη διεξαγωγή της, δεν χορηγείται το πιστοποιητικό σπουδών, ακόμα και αν έχει ολοκληρώσει επιτυχώς την εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία.

► **Συμμετοχή του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Εγγράφων**

Ο δειγματοληπτικός έλεγχος εγγράφων διασφαλίζει την εγκυρότητα των στοιχείων που έχει δηλώσει ο εκπαιδευόμενος στην αίτηση συμμετοχής του στο Πρόγραμμα και βάσει των οποίων έχει αξιολογηθεί και εγκριθεί η αίτηση συμμετοχής του σε αυτό.

Κατά τη διάρκεια ή μετά το πέρας του προγράμματος, πραγματοποιείται δειγματοληπτικός έλεγχος εγγράφων από τη Γραμματεία. Ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να είναι σε θέση να προσκομίσει τα απαραίτητα δικαιολογητικά τα οποία πιστοποιούν τα στοιχεία που έχει δηλώσει στην αίτηση συμμετοχής (Αντίγραφο Πτυχίου, Αντίγραφο Απολυτήριου Λυκείου, Βεβαίωση Εργασιακής Εμπειρίας, Γνώση Ξένων Γλωσσών κ.τ.λ.).

Σε περίπτωση μη συμμετοχής του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Εγγράφων, εφόσον κληθεί, ή μη ύπαρξης των δικαιολογητικών αυτών, δεν χορηγείται το πιστοποιητικό σπουδών, ακόμα και αν έχει ολοκληρώσει επιτυχώς την εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία.

► **Αποπληρωμή του συνόλου των διδάκτρων**

Ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να μην έχει οικονομικής φύσεως εκκρεμότητες. Σε περίπτωση που υπάρχουν τέτοιες, το πιστοποιητικό σπουδών διατηρείται στο αρχείο της Γραμματείας, μέχρι την ενημέρωση της για τη διευθέτηση της εκκρεμότητας.

Αναλυτική περιγραφή των παραπάνω υπάρχει στον Κανονισμό Σπουδών:

<https://elearningekpa.gr/regulation>

8. ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Οι συγγραφείς του εκπαιδευτικού υλικού είναι μέλη ΔΕΠ του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών ή και ειδικοί εμπειρογνώμονες με ιδιαίτερη συγγραφική καταξίωση, οι οποίοι κατέχουν πολύ βασικό ρόλο στην υλοποίηση του προγράμματος.

9. ΠΩΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΤΑΙ Η ΥΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης περιλαμβάνει **36 διδακτικές ενότητες**.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Εκπαίδευση Ενηλίκων: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Βιωματικές Δραστηριότητες

Διδακτική Ενότητα 1-2: Εκπαίδευση Ενηλίκων: ορισμός-συναφείς όροι-διακριτά όρια

Σκοπός αυτής της ενότητας είναι η επιστημολογική οριοθέτηση του επιστημονικού κλάδου της Εκπαίδευσης Ενηλίκων και η διάκρισή του από συναφείς και ομοειδείς κλάδους καθώς και η

διαφοροποίηση του πεδίου της Εκπαίδευσης Ενηλίκων από συγγενή πεδία. Αυτή η οριοθέτηση και η διαφοροποίηση θα προφυλάξει από τη σύγχυση που συνήθως επικρατεί σχετικά με το περιεχόμενο της Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Στο πλαίσιο της συγκεκριμενοποίησης του πεδίου της Εκπαίδευσης Ενηλίκων θα επιχειρηθεί και μια σύντομη αναφορά στην ιστορική διαδρομή της Εκπαίδευσης Ενηλίκων και ασφαλώς στους φορείς οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για την “εκπαίδευση ενηλίκων” στη χώρα μας.

Διδακτική Ενότητα 3-4: Χαρακτηριστικά γνωρίσματα και κίνητρα των ενηλίκων εκπαιδευομένων

Η παρούσα διδακτική ενότητα αναφέρεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των ενηλίκων εκπαιδευομένων και συγκεκριμένα στις ιδιαιτερότητες και στα προβλήματα, τα οποία καλείται να αντιμετωπίσει η Εκπαίδευση Ενηλίκων και ασφαλώς ο εκπαιδευτής. Η ομάδα των ενηλίκων εκπαιδευομένων διαφέρει από την ομάδα μαθητών ή και φοιτητών των ΑΕΙ, καθώς προσέρχεται στην Εκπαίδευση Ενηλίκων με συγκεκριμένες προσδοκίες και απαιτήσεις. Παραπληρωματικά οι εκπαιδευόμενοι έχουν διαφορετικές προϋποθέσεις, διαφορετική αφετηρία μάθησης και διαφορετικά κίνητρα. Θα πρέπει να συνειδητοποιηθεί ότι η ομάδα των ενηλίκων εκπαιδευομένων είναι μια ιδιάζουσα ομάδα, η οποία χρήζει διαφορετικής αντιμετώπισης από ό,τι μια ομάδα μαθητών ή φοιτητών. Σημειωτέον ότι οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι όχι μόνον απαιτείται να αντιμετωπίσουν συγκεκριμένα και διαφορετικά μαθησιακά εμπόδια, αλλά και εγείρουν αναχώματα και εκδηλώνουν αντιστάσεις στην προσπάθεια του εκπαιδευτή να υλοποιήσει το πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων.

Διδακτική Ενότητα 5-6: Οι Βασικές Θεωρητικές Προσεγγίσεις στην Εκπαίδευση Ενηλίκων

Διδακτική Ενότητα 7-8: Νεότερες θεωρητικές προεκτάσεις και συμπληρώσεις: προς μια ολοκληρωμένη θεωρία της εκπαίδευσης ενηλίκων

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι η έκθεση και ο σχολιασμός των βασικότερων θεωριών της Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Περιγράφονται τόσο το περιεχόμενο αυτών των θεωριών όσο και η αφετηρία, καθώς και η σκοποθεσία τους. Πιο συγκεκριμένα επιχειρείται η σύνδεση του κριτικού στοχασμού με την αλλαγή πλεύσης των εκπαιδευομένων σε ό,τι αφορά στις επιλογές τους και στη συμπεριφορά τους. Ανιχνεύονται οι πηγές των στερεοτύπων και των παραδοχών και γίνεται προσπάθεια όχι μόνον ερμηνείας αλλά και κατάθεσης υποδείξεων για την αντιμετώπιση των δυσλειτουργιών που αυτές προκαλούν. Κάθε θεωρία αντιμετωπίζει με διαφορετικό τρόπο αυτό το δεσπόζον πρόβλημα των

στερεοτυπικών παραδοχών στην Εκπαίδευση Ενηλίκων και δίνει το στίγμα της για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την προώθηση του κριτικού στοχασμού και του μετασχηματισμού.

Διδακτική Ενότητα 9-10: Η δεσπόμενη θεωρία στην Εκπαίδευση Ενηλίκων: Μετασχηματίζουσα Μάθηση

Αυτή η διδακτική ενότητα επιχειρεί να οριοθετήσει την αφετηρία και το βεληνεκές της Μετασχηματίζουσας Μάθησης προσφέροντας τις βασικές αρχές από τις οποίες διέπεται καθώς και τα μέσα που εφαρμόζει για την επίτευξη των σκοπών της. Περιγράφονται οι φάσεις τις οποίες διέρχεται η μετασχηματιστική διαδικασία και αναδεικνύεται ο ρόλος και η συμβολή του ορθολογικού διαλόγου στη μετασχηματίζουσα μάθηση.

Συγκεκριμένα γίνεται αναφορά στις νοητικές συνήθειες οι οποίες εγκλωβίζουν τους εκπαιδευομένους και δεν τους επιτρέπουν να απεμπλακούν από παραδεδομένες και καθιερωμένες από τη συνήθεια μορφές αντιμετώπισης της πραγματικότητας την οποία ζουν. Περιγράφονται τα στάδια τα οποία διέρχεται η προσπάθεια μετασχηματισμού καθώς και τα εμπόδια τα οποία πρέπει να αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευόμενοι. Προβάλλεται ο ρόλος τον οποίο αναλαμβάνει ο ορθολογικός διάλογος, ο οποίος αναφέρεται στη διεύρυνση της σκέψης και του ορίζοντα αντίληψης της πραγματικότητας καθώς και ο ρόλος της ομάδας μάθησης. Τέλος αναδεικνύεται ο ρόλος της ομάδας για τον μετασχηματισμό σκέψεων και συμπεριφοράς, καθώς η ομάδα προσφέρει ερεθίσματα για προβληματισμό και διάλογο.

Διδακτική Ενότητα 11-12: Η Ομάδα στην Εκπαίδευση Ενηλίκων

Αυτή η διδακτική ενότητα εστιάζει στα χαρακτηριστικά και στη λειτουργικότητα της ομάδας. Εκτίθενται οι προϋποθέσεις οι οποίες εξασφαλίζουν τη συνοχή και την ομοιογένεια της ομάδας καθώς και οι παράγοντες οι οποίοι ευθύνονται για την πρόκληση προβλημάτων κατά την εξέλιξη των εργασιών και της λειτουργίας της. Περιγράφονται οι φάσεις τις οποίες διέρχεται κατά κανόνα η ομάδα καθώς και οι περιπτώσεις, οι συγκρούσεις και η κρίση μέσα στην ομάδα καθώς και οι χειρισμοί που απαιτούνται για τη διαχείρισή τους. Υπογραμμίζεται ότι η κρίση είναι απαραίτητη, καθώς προσφέρει τη δυνατότητα για σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ των μελών και για προώθηση της συνεργασίας. Στο πλαίσιο της λειτουργίας και της ανάπτυξης της ομάδας αναδύονται διάφοροι και διαφορετικοί ρόλοι (ηγέτης, κόλακας, αμφισβητίας, γελωτοποιός κλπ), ορισμένοι από τους οποίους φαινομενικά αποτελούν τροχοπέδη στη λειτουργία της ομάδας, αλλά στην πραγματικότητα είναι όλοι απαραίτητοι για την εξέλιξη και αποτελεσματικότητα της ομάδας. Περιγράφονται τα κύρια χαρακτηριστικά εκάστου ρόλου και προσφέρονται υποδείξεις για τον χειρισμό εκάστου ρόλου.

Διδακτική Ενότητα 13-14: Στρατηγικές και Εκπαιδευτικές Τεχνικές

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι η οριοθέτηση τόσο των στρατηγικών όσο και των εκπαιδευτικών τεχνικών. Αναφέρονται οι παραδοσιακές στρατηγικές καθώς και οι καινοτόμες και οι αναγνωρισμένες από την εκπαίδευση ενηλίκων ως αποτελεσματικές. Εκτίθενται η φιλοσοφία και ο σκοπός αυτών των στρατηγικών και γίνεται προσπάθεια σύγκρισης μεταξύ τους.

Απαριθμούνται οι εκπαιδευτικές τεχνικές, οι οποίες εφαρμόζονται στην εκπαίδευση ενηλίκων. Διατυπώνονται οι σκοποί, τους οποίους επιδιώκει να πετύχει καθεμιά από αυτές τις τεχνικές, καθώς και οι αρχές που τις διέπουν. Περιγράφεται λεπτομερώς το περιεχόμενό τους και προσφέρονται υποδείξεις για την επιλογή της απαιτούμενης εκπαιδευτικής τεχνικής ανάλογα με τον σκοπό τον οποίο θα προσπαθήσει να πετύχει ο εκπαιδευτής. Δίνονται οι προϋποθέσεις, η ικανοποίηση των οποίων εξασφαλίζει την επιτυχή εφαρμογή κάθε εκπαιδευτικής τεχνικής, καθώς και τα προβλήματα τα οποία εμφανίζονται κατά την εφαρμογή τους. Τέλος γίνονται προτάσεις για τον συνδυασμό και την αλληλοϋποστήριξη περισσότερων εκπαιδευτικών τεχνικών.

Διδακτική Ενότητα 15-16: Συναισθηματική σχέση και επικοινωνία εκπαιδευτή και εκπαιδευομένων

Η παρούσα διδακτική ενότητα έχει ως σκοπό να αναδείξει τη σημασία της πρώτης-εναρκτήριας συνάντησης σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων. Κατά την πρώτη συνάντηση εφαρμόζονται διάφορες τεχνικές αλληλογνωριμίας μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευομένων καθώς και των εκπαιδευομένων μεταξύ τους, η οποία κρίνεται ως απαραίτητη για την ευόδωση των εργασιών της ομάδας. Διατυπώνονται οι σκοποί αυτής της εναρκτήριας συνάντησης, οι οποίοι αναφέρονται στον εντοπισμό των ελλείψεων και αδυναμιών των εκπαιδευομένων που ενδέχεται να δημιουργήσουν πρόβλημα στην επίτευξη των σκοπών του προγράμματος. Υπογραμμίζεται ο ρόλος του εκπαιδευτή, ο οποίος είναι ιδιαιτέρως σημαντικός για την καλλιέργεια και την ανάπτυξη θετικού συναισθηματικού κλίματος.

Τέλος περιγράφονται οι εκπαιδευτικές τεχνικές, οι οποίες έχουν ως αποκλειστική αποστολή τη σύσφιγξη των σχέσεων μεταξύ των μελών μέσα στην ομάδα μάθησης (αλληλοπαρουσίαση-συνέντευξη, μέσα κύκλος-έξω κύκλος κλπ).

Διδακτική Ενότητα 17-18: Το προφίλ του εκπαιδευτή ενηλίκων

Σκοπός της διδακτικής ενότητας αποτελεί η ανάδειξη του ρόλου τόσο της λεκτικής όσο και της μη λεκτικής επικοινωνίας εκπαιδευτή και εκπαιδευομένων. Υπογραμμίζεται ο παράγοντας της γλωσσικής ικανότητας αλλά και της γλωσσικής κατανόησης για την προώθηση της προσοχής και του ενδιαφέροντος των εκπαιδευομένων.

Συμπληρωματικά αναδεικνύεται ο ρόλος της μη λεκτικής συμπεριφοράς τόσο του εκπαιδευτή όσο και των εκπαιδευομένων για την ανάπτυξη θερμού συναισθηματικού κλίματος μεταξύ τους. Περιγράφονται συνοπτικά τα μη λεκτικά κανάλια καθώς και τα εκπεμπόμενα μη λεκτικά σήματα, τα οποία προωθούν ή και εμποδίζουν τη συνεργασία και την επικοινωνία μεταξύ των μελών μιας ομάδας μάθησης.

Τέλος γίνεται αναφορά στο χιούμορ του εκπαιδευτή, το οποίο εγγυάται την υγιή επικοινωνία και συνεργασία καθώς και την απάλειψη αρνητικών προθέσεων και θετική αντιμετώπιση απειλητικών συνθηκών.

Διδακτική Ενότητα 19-20: Το φύλο και η ηλικία εκπαιδευτή και εκπαιδευομένων

Επιδίωξη αυτής της διδακτικής ενότητας είναι η διάκριση μεταξύ ομόφυλων και μη ομάδων και η υπογράμμιση του ρόλου που παίζει το φύλο για την επικοινωνία και τη συνεργασία μεταξύ των μελών της ομάδας μάθησης. Καταγράφονται οι επιλογές και οι ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβεί ο εκπαιδευτής, ώστε να αντιμετωπίσει πιθανά προβλήματα που θα προκύψουν από τη συμμετοχή εκπαιδευομένων και των δύο φύλων στην ομάδα. Υπογραμμίζεται και ο ρόλος του φύλου τόσο του εκπαιδευτή όσο και των εκπαιδευομένων σε ομόφυλες και μη ομάδες, καθώς και τα προβλήματα τα οποία μπορούν να εμφανισθούν. Τέλος καταγράφονται τα κίνητρα τα οποία δραστηριοποιούν άνδρες και γυναίκες για τη συμμετοχή τους στην εκπαίδευση ενηλίκων, αλλά και αναφέρονται οι τρόποι συμπεριφοράς τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών μέσα στην ομάδα.

Διδακτική Ενότητα 21-22: Πολιτισμική ετερογένεια και διαχείριση πολυπολιτισμικών ομάδων

Σκοπός αυτής της ενότητας είναι η συνειδητοποίηση των προβλημάτων τα οποία σχετίζονται με την πολιτισμική προέλευση των μελών μιας ομάδας ενηλίκων. Η συνύπαρξη ποικίλων και διαφορετικών πολιτισμών δεν είναι αυτονόητη, αλλά απαιτεί τους κατάλληλους χειρισμούς από την πλευρά του εκπαιδευτή. Σημειωτέον ότι κάθε πολιτισμική ομάδα έχει τις δικές της αξίες, στάσεις και μορφές σκέψης και συμπεριφοράς. Διατυπώνονται τα προβλήματα τα οποία θα κληθεί να αντιμετωπίσει ο εκπαιδευτής ενηλίκων και δίνονται υποδείξεις για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων. Προβάλλεται ο ρόλος του εκπαιδευτή, καθώς αυτός θα αξιοποιήσει την πολιτισμική ετερογένεια της ομάδας των ενηλίκων, ώστε να καλλιεργήσει θετικό συναισθηματικό κλίμα στην ομάδα, εντάσσοντας την πολιτισμική ποικιλότητα στο μάθημά του.

Διδακτική Ενότητα 23-24: Ενσυναίσθηση και ενσυναισθητικές-βιωματικές δραστηριότητες

Αυτή η διδακτική ενότητα ασχολείται με τη συναισθηματική συμμετοχή του εκπαιδευομένου στη διαδικασία μάθησης. Εκτίθεται το περιεχόμενο της ενσυναίσθησης, το οποίο δημιουργεί συνήθως σύγχυση και δίνονται τα όρια καθώς και οι προϋποθέσεις εφαρμογής της στη συνάντηση των ενηλίκων. Υπογραμμίζεται η σημασία την οποία έχει η συναισθηματική εμπλοκή των εκπαιδευομένων κατά την προσέγγιση ενός εικαστικού έργου ή ιστορικού γεγονότος. Ορισμένα από τα ερωτήματα, τα οποία θα μας απασχολήσουν, είναι: τι συμβαίνει όταν ο εκπαιδευόμενος αλληλεπιδρά συναισθηματικά με το ιστορικό γεγονός ή το εικαστικό έργο; Πώς ο εκπαιδευόμενος συλλαμβάνει το μήνυμα του έργου κατά την διαδικασία της συναισθηματικής αλληλεπίδρασης με αυτό; Σε ποιον βαθμό ο εκπαιδευόμενος πρέπει να απαγκιστρωθεί από τα προσωπικά του συναισθήματα προκειμένου να κατανοήσει ένα ιστορικό γεγονός ή το περιεχόμενο ενός καλλιτεχνικού έργου; Εν τέλει, είναι δυνατόν η συναισθηματική προσέγγιση της τέχνης να οδηγήσει σε μάθηση χρήσιμη για την κάλυψη των αναγκών της πραγματικής ζωής του ενηλίκου εκπαιδευομένου;

Για την ενσυναισθητική προσέγγιση δίνονται δύο παραδείγματα, στα οποία προβάλλεται η συναισθηματική συμμετοχή των εκπαιδευομένων. Περιγράφονται οι φάσεις από τις οποίες διέρχεται η συναισθηματική προσέγγιση καθώς και τα προβλήματα που προκύπτουν μέσα από τη συναισθηματική εμπλοκή. Τέλος περιγράφονται εναλλακτικές πρακτικές με βιωματικό περιεχόμενο (εκπαιδευτική βιογραφία και αναστοχαστικό ημερολόγιο).

Διδακτική Ενότητα 25-26: Η αξιοποίηση της εικόνας στην εκπαίδευση ενηλίκων

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι η κατάθεση προτάσεων για τη δημιουργική αξιοποίηση της εικόνας στην εκπαίδευση ενηλίκων. Διατυπώνονται τα κριτήρια, με βάση τα οποία πρέπει να γίνει η επιλογή των εικόνων για την προσέγγιση θεμάτων και προβλημάτων, τα οποία απασχολούν την ομάδα των εκπαιδευομένων. Περιγράφονται οι λειτουργίες τις οποίες μπορεί να αναλάβει μια εικόνα καθώς και τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που συνοδεύουν την εφαρμογή της.

Τέλος περιγράφονται οι μέθοδοι, τις οποίες θα πρέπει να εφαρμόσει ο εκπαιδευτής ενηλίκων κατά την προσέγγιση μιας εικόνας, ώστε να αποκωδικοποιηθεί το περιεχόμενό της. Ο κόσμος, τον οποίο κρύβει η εικόνα, προδίδει τον τρόπο σκέψης και τη φιλοσοφία του δημιουργού της. Μέσω συγκεκριμένων μεθόδων ο εκπαιδευόμενος θα επικοινωνήσει με τον δημιουργό της εικόνας στην προσπάθειά του να κατανοήσει το περιεχόμενό της.

Διδακτική Ενότητα 27-28: Το αρχαίο δράμα στην εκπαίδευση ενηλίκων: το παράδειγμα «Φιλοκτήτης» του Σοφοκλή. Ένα γύμνασμα κριτικού στοχασμού

Αυτή η διδακτική ενότητα αναφέρεται στην αξιοποίηση του αρχαίου δράματος στην εκπαίδευση ενηλίκων. Απαριθμούνται οι λόγοι οι οποίοι επιβάλλουν την είσοδο του αρχαίου δράματος και γενικότερα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας στην εκπαίδευση ενηλίκων, καθώς βρῖθουν ερεθισμάτων για προβληματισμό και διάλογο και την προώθηση του κριτικού στοχασμού. Περιγράφεται η στάση την οποία πρέπει να τηρεί ο εκπαιδευτής ενηλίκων απέναντι στο κείμενο του αρχαίου δράματος, ώστε να είναι δημιουργική και ουσιαστική η επικοινωνία των εκπαιδευομένων με το αρχαίο δράμα. Καταγράφονται οι φάσεις και τα στάδια, τα οποία θα ακολουθήσει η προσέγγιση του αρχαίου δράματος με τη συμμετοχή και τη σύμπραξη των εκπαιδευομένων. Τέλος, περιγράφονται οι βιωματικές δραστηριότητες που θα αναλάβουν οι εκπαιδευόμενοι, οι οποίες θα συνδέουν και θα συνδυάζουν τα βιώματα και τα προβλήματα των προσώπων του αρχαίου δράματος με δικά τους βιώματα και προβλήματα.

Διδακτική Ενότητα 29-30: Εκπαίδευση Ενηλίκων και ευάλωτες κοινωνικές ομάδες

Αυτή η διδακτική ενότητα επιδιώκει την περιγραφή των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων των ευάλωτων-ευπαθών κοινωνικών ομάδων ή ομάδων υψηλού κινδύνου (ατόμων με παραβατική συμπεριφορά, ατόμων με ψυχικές παθήσεις, ανέργων, μεταναστών, χρηστών ουσιών κλπ) καθώς και την κατάθεση υποδείξεων και προτάσεων για την κοινωνική τους επανένταξη και ενσωμάτωση και οπωσδήποτε την αποφυγή της απομόνωσης και της διαίωνισης της προβληματικής κατάστασης που βιώνουν αυτές οι ομάδες. Διατυπώνονται οι δυνατότητες τις οποίες προσφέρει και μπορεί να προσφέρει η εκπαίδευση ενηλίκων για την κοινωνική επανένταξη των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Τέλος γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στον ρόλο του εκπαιδευτή ως εμπυχωτή και υποστηρικτικού παράγοντα για την ευόδωση της προσπάθειας ενσωμάτωσης και επανένταξης.

Διδακτική Ενότητα 31-32: Η σύνταξη και ο σχεδιασμός ενός προγράμματος Εκπαίδευσης Ενηλίκων

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι η έκθεση των προβλημάτων τα οποία αναμένουν τον συντάκτη ενός προγράμματος εκπαίδευσης ενηλίκων καθώς και έναν εκπαιδευτή που θα αναλάβει τον σχεδιασμό του δικού του προγράμματος, το οποίο ασφαλώς θα κινείται μέσα στα όρια του προγράμματος του συντάκτη. Γίνεται αναφορά στη φιλοσοφία, δηλ. στο γενικότερο πνεύμα το οποίο διέπει το πρόγραμμα, το οποίο επηρεάζει τις αποφάσεις σε διάφορα επίπεδα και ασφαλώς στο επίπεδο της εκπαιδευτικής πράξης. Εκτίθενται τα προβλήματα τα οποία αναφέρονται στη διατύπωση και στην ιεράρχηση των σκοπών και των στόχων από τον εκπαιδευτή καθώς και στη διάκρισή τους σε

στόχους γνώσης (πληροφοριών και ενημέρωσης), δραστηριοτήτων (εφαρμογών και βιωματικών δραστηριοτήτων) και συμπεριφοράς (στάσεων, μεταβολής τρόπου σκέψης). Τέλος περιγράφονται τα προβλήματα τα οποία σχετίζονται με τη συνεργασία και τη σύμπραξη όλων των τομέων ενός προγράμματος: σκοπών-στόχων, περιεχομένου, μέσων-μορφών εργασίας και εκπαιδευτικών τεχνικών, αξιολόγησης και προτείνονται υποδείξεις για την αντιμετώπισή τους από τον εκπαιδευτή ενηλίκων.

Διδακτική Ενότητα 33-34: Τεχνικές εκπαίδευσης εκπαιδευτών ενηλίκων: μικρομαθήματα και μικροδιδασκαλία

Αυτή η διδακτική ενότητα στοχεύει στην ανάδειξη των πλεονεκτημάτων της μικροδιδασκαλίας και του μικρομαθήματος ως τεχνικών εκπαίδευσης εκπαιδευτών ενηλίκων. Περιγράφονται τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της κάθε τεχνικής, αναλύονται οι διαφορές μεταξύ τους και δίνεται το πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργεί και αποδίδει θετικά αποτελέσματα η κάθε τεχνική. Γίνεται αναφορά στον σχεδιασμό τόσο της μικροδιδασκαλίας όσο και του μικρομαθήματος και αναφέρονται οι φάσεις τις οποίες ακολουθούν. Μέσα από τη διαδικασία εφαρμογής και παρατήρησης οξύνεται η κριτική προσέγγιση και ικανότητα τόσο του εκπαιδευτή όσο και του εκπαιδευομένου, καθώς από διδάσκοντες και διδασκόμενοι μεταβάλλονται σε μια ομάδα μάθησης, η οποία μέσα από την αυτοπαρατήρηση και την ετεροπαρατήρηση συζητά θέματα και προβλήματα της καθημερινής εκπαιδευτικής πράξης. Τέλος δίνονται υποδείξεις για τον σχεδιασμό τόσο του μικρομαθήματος όσο και της μικροδιδασκαλίας, ώστε να αποφευχθούν δυσλειτουργίες και προβλήματα κατά την εφαρμογή τους.

Διδακτική Ενότητα 35-36: Αξιολόγηση σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι η έκθεση και συζήτηση των προβλημάτων τα οποία σχετίζονται με τη αξιολόγηση ενηλίκων εκπαιδευομένων. Περιγράφονται οι διάφορες μορφές αξιολόγησης και αναδεικνύονται τα πλεονεκτήματα και επισημαίνονται τα μειονεκτηματά τους. Προβάλλεται κυρίως ο ρόλος της περιγραφικής αξιολόγησης με ανατροφοδοτική πρόθεση για τη βελτίωση όχι μόνον των επιδόσεων αλλά και της συναισθηματικής σχέσης εκπαιδευτή και εκπαιδευομένων. Αναφέρονται τα συνήθη μέσα και οι εφαρμοζόμενες τεχνικές για την αξιολόγηση στην εκπαίδευση ενηλίκων και καταγράφονται τα σφάλματα τα οποία την συνοδεύουν. Τέλος γίνεται αναφορά στην αυτοαξιολόγηση καθώς και στην ετεροαξιολόγηση, οι οποίες, τηρουμένων των απαιτούμενων προϋποθέσεων, μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά τόσο στη βελτίωση των επιδόσεων όσο και στον εμπλουτισμό του εκπαιδευτικού ρεπερτορίου τόσο των εκπαιδευομένων όσο και του εκπαιδευτή.